

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

М.В. Євтушенко

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для вирішення практичних завдань з дисципліни

«ПРАВознавство»

*(для студентів 1 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»
та напряму підготовки 6.020107 «Туризм»)*

Методичні вказівки для вирішення практичних завдань з дисципліни «Правознавство» для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямку підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та напрямку підготовки 6.020107 «Туризм». Укл. Євтушенко М. В. – Харків: ХНАМГ, 2009. - 24 с.

Укладачі: М. В Євтушенко

Рецензент: канд. юрид. наук Т. А. Коляда

Рекомендовано кафедрою правового забезпечення господарської діяльності, протокол №2 від 26 жовтня 2009р.

ВСТУП

Ті зміни, які відбуваються в соціально-економічній сфері останнім часом, безпосередньо стосуються кожного громадянина нашої країни, і тому потребують підготовки високваліфікованих фахівців.

В умовах демократизації українського суспільства особливо важливого значення набувають формування, розвиток і закріплення нового мислення, виховання загальної правової культури, високої професійності при вирішенні різноманітних завдань, вироблення почуття відповідальності, справедливості, поваги до закону. Належне засвоєння основних принципів права, правильне його тлумачення і застосування на практиці – все це становить основу майбутньої професійної діяльності.

Мета дисципліни «Правознавство» є формування цілісної системи знань та навичок з українського правознавства, сформованого на базі сучасних досягнень юридичної науки, надання знань щодо питань громадянства, загальної теорії суспільства та держави, держави та права, з природної сутності держави й права, їх форм, з питань співвіднесення цивільного суспільства і держави, основних прав і свобод людей й громадян України, безпосередньої та представницької демократії, й форм державного і територіального устрою України, системи органів держави, місцевого самоуправління, а також засвоєння правових основ таких галузей законодавства як: цивільного, трудового, шлюбно-сімейного законодавства та інших галузевих юридичних наук.

Мета вивчення дисципліни «Правознавство» забезпечити підготовку студентів до різних форм аудиторних занять і самостійної роботи з вивчення програми навчального курсу. З метою конкретизації конкретних положень передбачається вирішення практичних завдань з окремих тем на практичних заняттях для закріплення одержаних знань.

В процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять, вирішують практичні завдання щодо основних понять правознавства, оцінки законодавчих альтернатив, обґрунтуванню різних стратегій підприємства. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу курсу є самостійна робота студентів зі спеціальною літературою, нормативними актами з питань законодавчого регулювання економіки.

ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Тема: Суб'єкти цивільних правовідносин

Тема: Громадяни та юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття: акти цивільного законодавства (Конституція України, Цивільний кодекс України та інші закони, які приймаються відповідно до Конституції України, постанови Кабінету Міністрів України, звичай, міжнародні договори), відносини, що регулюються Цивільним кодексом, учасники цивільних відносин, загальні засади цивільного законодавства: свобода договору, свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, судовий захист цивільного права та інтересу, справедливість, добросовісність та розумність.

Відносини, що регулюються цивільним правом (майнові й особисті немайнові відносини), які виникають між суб'єктами цивільного права.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті :

1. Поняття цивільної правоздатності фізичної особи, обсяг цивільної правоздатності фізичної особи

2. Поняття цивільної дієздатності фізичної особи. Види дієздатності фізичної особи

3. Підстави й порядок обмеження дієздатності фізичної особи, підстави визнання громадянина обмежено дієздатним та недієздатним. Правові наслідки обмеження дієздатності фізичної особи. Поновлення дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена

Завдання.

1. В день 17-річчя дідусь вирішив подарувати онукові музичний інструмент. Однак отримавши подарунок, онук вирішив його продати за ті самі кошти, що їх витратив на подарунок дідусь. Про ці обставини онук вирішив повідомити дідуся, який не заперечував проти продажу музичного інструменту. Після того, як батьки дізналися про продаж музичного інструменту, вони стали заперечувати проти такої угоди і стали вимагати від покупця повернення їх синові музичного інструменту.

Чиї дії з точки зору правоздатності й дієздатності фізичних осіб є законними (онука, продавця)? До кого повинен був звернутися онук, щоб отримати дозвіл на продаж музичного інструменту: до батьків чи до дідуся?

2. Після досягнення 17- ліття, Марія вступила в шлюб і у зв'язку із від'їздом із своєї місцевості Марія вирішила продати свою нерухомість і

знайшла покупця. Однак нотаріус відмовив Марії реєструвати правочин, у зв'язку з тим, що Марія не досягла 18 - літнього віку.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є законними дії нотаріуса? Чи є законні підстави для того, щоб відмовити Марії у реєстрації правочину?

3. Громов систематично не приносить додому свою заробітну платню, зловживає спиртними напоями, не бере участі у сімейних розрахунках, продає свої речі. Дружина Громова вирішила звернутися до суду із вимогою обмежити свого чоловіка в дієздатності й отримувати його заробітну плату. Враховуючи всі обставини, суд виніс рішення відмовити дружині Громова в задоволенні її вимог, оскільки зловживання Громовим спиртними напоями не ставить їх сім'ю у важке матеріальне становище, крім того, вона отримує непогану заробітну платню.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є підставою зловживання? Громовим спиртними напоями підставою для обмеження його в дієздатності?

4. Після отриманої травми Лапшин страждав сильними головними болями. Керуючись рекомендаціями лікарів він вирішив переїхати жити до села і в зв'язку із цим розпорядитися своїм майном. Половину дому, який належить йому на праві особистої власності, він вирішив продати з дуже низькою ціною, меблі продав за половину вартості, інші речі, які знаходилися вдома, вирішив подарувати стороннім людям. Коли сестра Лапшина – Ситіна дізналася про дії свого брата, вона потребувала від нього все відмінити, бо вважає, що після отриманої травми її брат є недієздатним. Але Лапшин не погодився із своєю сестрою і не захотів нічого змінювати. Тоді Ситіна, вважаючи свого брата недієздатним, подала до суду позовну заяву з вимогою визнати всі правочини, які були укладені її братом, незаконними. Дізнавшись про дії сестри, Лапшин написав заяву до суду із вимогою не розглядати її позовну заяву. Однак Ситіна наполягала на тому, щоб заяву Лапшина не розглядали, бо він є недієздатним.

Які порушення ви знайшли у даній задачі? Чи є підстави в Ситіної вважати свого брата недієздатним й керувати його діями?

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996.- № 30.-Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. - 2003.- №№40-44, Ст. 356.

Юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття: поняття юридичної особи. Юридичні особи приватного та публічного права.

Порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюються Конституцією України. Установчі документи юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб: товариства, установи та інші форми передбачені законом. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Державна реєстрація юридичних осіб. Найменування юридичної особи. Вимоги до найменування юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування юридичної особи. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи. Філії та представництва юридичної особи. Відповідальність юридичних осіб. Припинення діяльності юридичних осіб (злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи).

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті :

1. Поняття і ознаки юридичної особи
2. Порядок виникнення (створення) юридичних осіб
3. Порядок реєстрації юридичної особи
4. Види юридичних осіб
5. Товариства, їх види та порядок створення
6. Порядок ліквідації юридичних осіб

Завдання

1. Група громадян вирішила за рахунок свої кошти здійснювати будівництво багатоквартирного житлового будинку. З метою виконання своєї мети, вони вирішили залучити ще й інших громадян, вибрали представників, які будуть вирішувати ці питання всі виникаючі питання із органами влади. Ці представники звернулися до банку з проханням розглянути питання про надання їм кредиту, який вони збиралися використовувати на будівництво багатоквартирного житлового будинку. Отриманий кредит вони обіцяли використовувати за призначенням і погасити його протягом 15 років. Але банк відмовив у видачі кредиту, вказавши при цьому, що не були надані всі необхідні документи для отримання кредиту.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Які документи необхідно надати банку щоб отримати кредит? Надання кредиту банком це його право чи обов'язок ?

2. Оптова торговельна база пред'явила позов до двох фабрик, які не є юридичними особами, про стягнення з них певної суми коштів – вартості поставлених за договором недоброякісних товарів. У своєму відгуку на позовну заяву фабрики вказали, що не можуть нести відповідальність за порушення договору, оскільки вони виступають як структурні одиниці об'єднання. Разом з тим, позивач – торговельна база вказувала на те, що вона мала відносини в процесі укладання і виконання договору із фабриками.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Як необхідно вирішити цю суперечку?

3. Оптова торговельна база уклала договір про поставку продукції з магазином. Однак після отримання першої партії продукції з'ясувалося, що магазин не в змозі розрахуватися із базою. У процесі розгляду суперечки з'ясувалося, що магазин не має свого рахунку в банку, рахунок в банку має юридична особа, до складу якої входить магазин, але магазин очолює директор.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Хто повинен розрахуватися за отриману продукцію і до кого необхідно пред'являти вимоги? Як необхідно вирішити задачу і до кого необхідно пред'являти вимоги, якщо у магазину був відкритий свій рахунок у банку?

4. Покупець здійснив покупку кухонних меблів. Коли вони були зібрана, з'ясувалося, що кухня має багато недоліків і покупець звернулася до магазину з вимогою про повернення грошей. Продавець кухонних меблів стверджував, що вони є дуже коштовними і якісними і якщо це не зрозуміло покупцеві, то він повинен звернутися до виробника меблів, який знаходиться в Італії.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є дії продавця законними? До кого може звернутися покупець з вимогою про повернення коштів або усунення недоліків: до продавця, який знаходиться в Україні чи в Італії?

5. Громадянин України придбав автомобіль у дилера відомої автомобільної компанії. При замовленні автомобіля покупець встановив вимови, що йому необхідні встановити на автомобіль додаткові подушки безпеки, які не передбачалися у базовій моделі. Отримавши автомобіль, покупець через деякий час потрапив у дорожньо-транспортну пригоду, внаслідок якої він отримав групу інвалідності у зв'язку з тим, що подушки безпеки, які він замовив додатково, не спрацювали. Як встановила експертиза, подушки безпеки не спрацювали внаслідок браку на заводі виробникові продукції. Покупець пред'явив вимоги до дилера про відшкодування матеріальних витрат, які виникли у нього внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Із пред'явленими вимогами дилер не погодився, вказуючи, що він тільки продає автомобілі, а не виготовляє їх, тому вимоги необхідно пред'являти автомобільному заводу, який знаходиться за кордоном.

Як Ви вважаєте, чи повинен дилер відповідати перед покупцем, чи повинен відповідати завод виробник автомобіля?

6. Десять громадян стали учасниками товариства з обмеженою відповідальністю, яке займалося пошиттям одягу. В процесі роботи товариства виник ряд запитань:

1) Один із засновників товариства запитав у інших засновників товариства: чи згодні вони, щоб він половину своєї частки у товаристві передав своїй дружині.

Як Ви вважаєте, яку відповідь можуть дати інші засновники товариства?

2) Покупці товариства стали пред'являти претензії до працівників товариства з приводу якості продукції, яку воно виготовляє. Однак працівники у відповідь говорили, що в даному випадку вони ніякої відповідальності нести не можуть.

Як Ви вважаєте хто несе відповідальність за неякісну роботу товариства: засновники товариства, саме товариство як юридична особа чи наймані працівники, які виготовляли продукцію?

3) Один із засновників товариства бажає використовувати майно (обладнання, нитки та інше майно) товариства у своїх особистих майнових інтересах і запитує як може бути вирішене це питання.

Чи можна отримати згоду інших засновників? Якщо так, тоді на яких умовах може бути вирішене це питання?

4) Один із засновників товариства винен велику суму коштів. Через деякий час після того як товариство почало працювати, з'явилися кредитори і почали вимагати сплатити борг. Як з'ясувалося, частина цих коштів - це зобов'язання самого товариства, а інша частина боргу – це особисті зобов'язання (борги) самого засновника.

Хто буде відповідати по зобов'язаннях самого товариства та зобов'язаннях самого засновника товариства? Кому необхідно пред'являти вимоги про сплату боргу залежно від того, чий це борг - товариства чи засновника товариства ?

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30.-Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. - 2003. -№№40-44, Ст. 356.

3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. - 2003. - № 18, 19-20, 21-22.-С. 144.

4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003р// Відомості Верховної Ради .-2003.- № 31-32.- Ст.263.

5. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності від 01.06.2000 р. //Відомості Верховної Ради.-2000.-N 36.-Ст.299.

Тема: Право власності

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття: поняття й зміст права власності, суб'єкти права власності: фізичні та юридичні особи. Зміст права власності: володіння користування та розпорядження майном. Право власності українського народу, право приватної власності,

право державної власності, право комунальної власності. Набуття права власності. Підстави припинення права власності: відчуження власником свого майна, відмова власника від права власності, знищення майна, викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю, викуп нерухомого майна у зв'язку з викупом з метою суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене, звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника, конфіскація, припинення юридичної особи чи смерті власника. Право спільної власності. Захист права власності.

Завдання

1. М. звернулася до суду з позовом про визнання за нею права власності на будинок. М. пояснила, що вона разом із своїм чоловіком придбала в продавця будинок за певну суму коштів. Однак договір купівлі-продажу будинку нотаріально засвідчений не був, але був сторонами виконаний в частині передачі коштів. Однак М. позов і ніякі вимоги до неї не визнала.

Чи можна вважати договір купівлі-продажу будинку засвідченим належним чином і таким, що відповідає вимогам діючого законодавства?

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996.-№ 30.-Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. - 2003.- №№40-44, Ст. 356.
3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. - 2003.- № 18, 19-20, 21-22.-С. 144.

Тема: Окремі види зобов'язань

Договірні та недоговірні зобов'язання

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття: сторони зобов'язання боржник - кредитор. Недопустимість односторонньої відмови від виконання зобов'язання. Виконання зобов'язання належними сторонами. Припинення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язання. Поняття і види договору. Свобода, зміст, обов'язковість договору.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті :

1. Поняття зобов'язання і підстави їх виникнення
2. Поняття, умови виникнення договірних зобов'язань. Договір як підстава виникнення договірних зобов'язань
3. Недоговірні зобов'язання та підстави їх виникнення

Завдання

Договірні зобов'язання

1. Після смерті Т. на майно претендували дві його дочки І. та А. бажаючи отримати усе майно, І. потребувала від А. щоб вона відмовилася від своєї долі у частині спадку, інакше І. розповість усім їх сімейну таємницю. А., не бажаючи щоб усі дізналися її таємницю подала письмову заяву до нотаріуса і повідомила, що вона відмовляється від своєї долі на користь своєї сестри І. Через деякий час І отримала свідоцтво на спадщину. Однак, через деякий час, А. змінила свою думку і звернулася до суду із заявою, в якій просить признати її заяву про відмову від спадщини недійсною та визнати за нею право власності на частину у спадщині.

Як необхідно вирішити цю справу?

2. Д. у вересні придбала квартиру. Але через деякий час, мешкаючи у придбаній квартирі. Д. з'ясувала, що квартира яку вона придбала є негідною для мешкання і звернула до продавця із вимогою, щоб їй назад була повернута квартира в якій вона мешкала. Однак продавець О. заперечував проти подібних дій покупця, вказуючи, що покупець двічі літом оглядала квартиру і тому мала повну уяву про те яку квартиру вона придбала. Д. підтвердила, що дійсно вона двічі літом оглядала квартиру, а тому на той час не могла здогадатися, що квартира восени буде негідною для мешкання. З метою підтвердження своїх слів Д. звернулася до житлово-комунального підприємства, санстанції з метою здійснити огляд її квартири. Ці підприємства надали довідки, що квартира дійсно є негідною для мешкання. Чи достатньо документів, які має Д. для того, щоб повернути те житло, яке вона мала до купівлі-продажу нового житла?

3. Громадянин України придбав автомобіль у дилера відомої автомобільної компанії. При заказі автомобіля покупець обумовив умови, що йому необхідні встановити на автомобіль додаткові подушки безпеки, які не передбачалися у базовій моделі. Отримавши автомобіль, покупець через деякий час потрапив у дорожньо-транспортну пригоду, внаслідок якої він отримав групу інвалідності у зв'язку з тим, що подушки безпеки, які він замовив додатково – не спрацювали. Як встановила експертиза подушки безпеки не спрацювали внаслідок виробничого браку на заводі виробникові продукції. Покупець пред'явив вимоги до ділера про відшкодування матеріальних витрат, які виникли у нього внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Із пред'явленими вимогами ділер не погодився, вказуючи, що він тільки продає автомобілі, а не виготовляє їх, тому вимоги необхідно пред'являти автомобільному заводу, який знаходиться за кордоном.

Як ви вважаєте чи повинен ділер відповідати перед покупцем Як ви вважаєте чи повинен відповідати завод виробник автомобіля?

Недоговірні зобов'язання

1. Завод замовив спеціалізованому електромонтажному підприємству виконати на своєму підприємстві електромонтажні роботи. Підприємства між собою уклали відповідний договір (одне підприємство цікавили електромонтажні роботи, інше отримати кошти за виконану роботу). Але після ремонту на заводі виникла пожежа, внаслідок якого постраждало цінне обладнання. Завод пред'явив вимоги до спеціалізованого електромонтажного підприємства, які полягали в тому, щоб підприємство компенсувало збитки, які виникли внаслідок пожежі у сумі 2 млн. крб. Підприємство відмовилося задовольняти вимоги заводу вказавши, що вину свою не визнає, так як виною особою даних дій завод вважає їх працівника Зубова, так як він неналежним чином виконував свої посадові обов'язки. Тому Зубов повинен відповідати перед заводом, а не спеціалізоване електромонтажне підприємство.

Хто повинен нести відповідальність перед заводом: спеціалізоване електромонтажне підприємство або працівник Зубов? Чи відповідає відповідь підприємства вимогам закону?

2. Покупець прийшов до магазину здійснити покупку і під час покупки положив свої особисті речі на скляний прилавок. Перед тим як покупець поклав на прилавок свої речі продавця сказала: «обережно, ви розіб'єте вітрину», але було вже запізно, скляна вітрина не витримала і тріснула. Після цього завідувачий магазином підійшов до покупця і запропонував йому компенсувати магазину збитки, які дорівнюють вартість вітрини. Однак покупець відмовився сплачувати цю суму, вказавши в якості аргументу, що в магазині здійснювати покупки дуже незручно, бо ніде ставити свої речі, про те, що цю вітрину можна пошкодити його ніхто не попередив. Тоді завідувачий магазином запропонував компенсувати збитки магазину продавцю цього магазину, бо вона своєчасно не попередила про щоб покупці не ставили свої речі на вітрину магазину.

Хто в даному випадку повинен нести відповідальність за збитки, які були спричинені магазину: сам магазин, продавець магазину чи покупець і в яких розмірах?

3. Працівник лісохімічного комбінату Мішин викрав метиловий спирт, що знаходився у цистерні яка належала лісохімічному комбінату в пригостив свого товариша Аранцева цим спиртом. Внаслідок того, що Аранцев випив цей спирт він втратив свій зір повністю і став інвалідом. Вважаючи що лісохімічний комбінат є власником джерела підвищеної небезпеки, Аранцев став вимагати від комбінату, щоб комбінат сплачував йому пенсію по інвалідності. При розгляді цього питання на суді було встановлено, що посадові особи комбінату були засуджені за порушення правил схову та транспортування метилового спирту.

Як Ви вважаєте хто повинен нести відповідальність у даному випадку: лісохімічний комбінат або Мішин, або обидва суб'єкта?

4. Комаров звернувся до підприємства із позовом про компенсацію спричинених збитків, які виникли внаслідок того, що його збив автомобіль, який належить підприємству і внаслідок цього Комаров став інвалідом. Підприємство просило звільнити його від відповідальності у зв'язку з тим, що працівник підприємства Івлєв у нетверезому стані викрав автомобіль, який належить підприємству, за що і був осуджений. Оскільки машина вибула із володіння власника (підприємства) внаслідок незаконних дій Івлєва, тому він і повинен відповідати перед Комаровим, а не підприємство. Однак Комаров вважав інакше. Він вважав винним підприємство, яке повинно нести відповідальність за те, що Івлєва допустили до роботи у нетверезому вигляді, водій автомобіля залишив автомобіль у дворі без нагляду із ключем у машині і коли машина виїжджала за ворота підприємства Івлєва ніхто не затримав, хоча не мав водійських прав і знаходився у нетверезому вигляді.

Як Ви вважаєте хто повинен нести відповідальність у даному випадку: підприємство, Івлєв або обидва суб'єкта?

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30.-Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№40-44, Ст. 356.
3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради. - 2003. - № 18, 19-20, 21-22.-С. 144.

Тема: Основи трудового права України

Поняття, сторони та зміст трудового договору, порядок його укладання

Перед вирішенням задач необхідно розглянути наступні поняття: поняття трудового договору та порядок його укладання. Сторони та зміст трудового договору, обов'язкові та додаткові умови трудового договору. Форма трудового договору. Строки трудового договору. Випробування при трудовому договорі прийнятті на роботу.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті :

1. Колективний договір та сфера його укладання, сторони колективного договору.
2. Зміст колективного договору.
3. Гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору.
4. Укладання та реєстрація трудового договору.
5. Випробування та строки випробування при прийнятті на роботу.
6. Переведення на іншу роботу. Зміна істотних умов праці.

7. Тимчасові переведення на іншу роботу.

Завдання

1. Фролов працював на одному із підприємств м. Харкова за строковим трудовим договором, який неодноразово переукладався. У черговий раз після закінчення строку дії строкового трудового договору підприємство припинило трудові відносини з Фроловим, звільнивши його з роботи у зв'язку із закінченням строку дії строкового трудового договору. Але Фролов не погодився із звільненням з підприємства і звернувся до суду із вимогою: поновити його на роботі, оплатити період вимушеного прогулу, відшкодувати заподіяну моральну шкоду. На судовому засіданні було встановлено, що Фролов був прийнятий на роботу за строковим трудовим договором, який неодноразово переукладався без звільнення Фролова з роботи.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

2. Комаров був прийнятий на роботу, однак в наказі про його зарахування на роботу не було вказано, що він приймався на роботу на умовах випробувального терміну. Через деякий час адміністрація підприємства попередила його, що він не пройшов випробувальний термін і звільнила його з роботи. Комаров не погодився з цим рішенням і звернувся до суду із вимогою про поновлення його на роботі, оскільки він був звільнений незаконно.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення? Чи можливо вважати Комарова прийнятим на роботу на умовах випробувального терміну?

3. Акулова була прийнята на роботу на умовах випробувального терміну на строк один місяць. Через місяць Акулову не звільнили у зв'язку з тим, що керівниця, яка могла б оцінити її роботу, захворіла і їй запропонували продовжити строк випробування ще на один місяць, на що Акулова не погодилася. Після цього її звільнили як ту, що не пройшла випробувальний термін. Акулова не погодилася з цим рішенням і звернулася до суду із вимогою про поновлення її на роботі у зв'язку з тим, що вона вважає, що звільнення було здійснене незаконно і безпідставно.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

4. Виготська була прийнята на роботу бухгалтером без зазначення строку її роботи на даному підприємстві. Однак через деякий час її звільнили у зв'язку із закінченням строку тимчасової роботи. Виготська пред'явила позов до суду, в якому зазначила, що підстав для її звільнення не було. Однак представник підприємства позов не визнав, вказавши, що позивачку звільнили у зв'язку з тим, що вона не має спеціальної освіти. У зв'язку з тим, що у підприємства з'явилася можливість прийняти на роботу спеціаліста зі спеціальною освітою, тому Виготська і була звільнена з роботи.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

5. У зв'язку із відпусткою комірниці працівницю буфету Ганіну вирішили перевести тимчасово на цю посаду. Однак Ганіна відмовилася від переведення на цю посаду, вказавши, що не має відповідного здоров'я і кваліфікації у галузі бухгалтерського обліку, які необхідні для виконання даної роботи на складі.

Які існують правила тимчасових переводів на іншу роботу? Чи має адміністрація право звільнити працівницю буфету Ганіну з роботи за відмову від переведення на іншу роботу? Як Ви вважаєте яке може бути винесене рішення?

6. Економіст підприємства Галкіна за наказом директора керівництва була переведена з одного відділу до іншого. При цьому ні посада, ні виконання її посадових обов'язків не змінилися. Тільки змінилося її робоче місце. Однак Галкіна не погодилася з такими діями адміністрації, бо вважала, що мало місце переведення на іншу роботу. В адміністрації була інша точка зору: вона вважала, що має місце не переведення на іншу роботу, а переміщення, яке здійснюється без згоди працівника.

Як Ви вважаєте що, відбулося у даному випадку: переведення на іншу роботу чи переміщення і яке може бути винесене рішення?

7. Ковальчук була прийнята на посаду економіста в плановий відділ. У зв'язку з тим, що економіст була зайнята виконанням посадових обов'язків до двох годин дня, їй вирішили доручити виконувати іншу роботу (план роботи на наступний рік, підведення підсумків роботи, яку вона виконувала протягом 9 місяців) в межах її спеціальності і кваліфікації, в межах існуючої оплати праці. Однак Ковальчук відмовилася виконувати цю роботу і звернулася до комісії з трудових спорів, вказавши, що за додаткову роботу їй необхідно встановити доплату.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

8. Семенець була прийнята з посадовим окладом 3 тис. Однак, через 3 місяці вона дізналася, що відповідно до штатного розпису, затвердженого підприємством, їй необхідно було встановити посадовий оклад у розмірі 3 тис. 500 грн., тому вона звернулася до адміністрації із вимогою доплатити їй 1500 грн. Однак адміністрація відмовила їй у задоволенні її вимог у зв'язку з тим, що Семенець не має спеціальної освіти і достатнього досвіду роботи.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

9. При укладанні трудового договору з Кочетковим адміністрація підприємства запропонувала йому пройти випробувальний термін при прийомі на роботу. Однак Кочетков відмовився пройти випробувальний термін вказавши, що в нього є досвід роботи, диплом про вищу освіту і в трудовій книжці є всі відомості про роботу.

Який порядок встановлення випробувального терміну при прийомі на роботу? Хто може встановлювати чи проходити працівнику випробувальний термін при прийомі на роботу: працівник або роботодавець?

10. Лук'янова працювала медичною сестрою у терапевтичному відділенні санаторія. У зв'язку з реорганізацією, яка пройшла на підприємстві, відповідно до наказу головного лікаря вона була переведена на посаду медичної сестри того ж санаторія. Вважаючи переведення на іншу посаду незаконною, бо характер її роботи і режим роботи змінилися, Лук'янова звернулася до комісії з трудових спорів, а потім до суду із позовом про поновлення її на попередній посаді.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

11. Відповідно до наказу директора продавець магазину Аверенко була переміщена із цього магазину в інший магазин цього підприємства, який був розташований в іншому районі міста, у зв'язку з тим, що у цього продавця були погані відносини із іншими працівниками магазину. Однак Аверенко не погодилася з таким переміщенням і звернулася до суду із позовом про поновлення її на попередній посаді бо вважала, що має місце не переміщення, а переведення на іншу роботу у зв'язку з тим, що інша робота розташована дуже далеко від її дома, крім того магазин знаходиться у дуже непримітному місті у зв'язку з чим її заробітна платня значно зменшилася.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Що в даному випадку мало місце: переведення чи переміщення на іншу роботу?

12. Бухгалтер підприємства після звільнення з роботи отримала трудову книжку своєчасно, але розрахунок при звільненні з нею був здійснений не у день звільнення з роботи, а через деякий час. Адміністрація підприємства пояснювала це тим, що після звільнення її з підприємства змінився склад бухгалтерії, нікому було здійснювати розрахунки із працівниками, крім того на цей період часу були відсутні кошти на рахунку підприємства. Бухгалтер не звернула увагу на аргументи адміністрації і вирішила звернутися до суду.

Які порушення Ви знайшли у цій задачі? Як Ви вважаєте, які дії є законними: дії адміністрації чи бухгалтера?

13. Розіна подала заяву про звільнення 6 січня. Однак 15 січня вона подала на ім'я адміністрації нову заяву, в якій просила анулювати її заяву від 6 січня у зв'язку з тим, що її обставини змінилися і прохала залишити її на посаді. Однак адміністрація підприємства, не звертаючи увагу на другу заяву, звільнила її з посади 18 січня.

Який порядок припинення трудового договору із ініціативи працівника? Чи мала адміністрація підприємства право звільнити Розін? Якщо так, то на яких умовах?

14. Працівник підприємства у зв'язку із загостренням у нього захворювання звернувся із заявою до адміністрації із заявою: або перевести його на іншу роботу або звільнити його з роботи за особистим бажанням.

Адміністрація підприємства видала наказ: «звільнити його за особистим бажанням».

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

15. У зв'язку із реорганізацією, яка проходила на підприємстві із двох відділів був сформований один відділ і внаслідок цих дій скорочувалася посада, яку займала протягом двох років Ананьєва. Адміністрація підприємства з метою працевлаштування Ананієвої запропонувала їй перейти на іншу посаду і при цьому зберігався її посадовий оклад. Однак Ананьєва відмовилася від такого переведення на іншу посаду, так як вважала, що їй необхідно було запропонувати більш вищу посаду, яка була запропонована іншому працівникові.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Ананієвої?

16. Селінова була звільнена з роботи за скороченням штатів. Профспілковий комітет дав згоду на її звільнення. Однак Селінова заперечувала проти звільнення з роботи, бо вважала, що вона має переваги перед іншими працівниками, щоб залишитися на роботі : вона є студенткою вищого навчального закладу і має на своєму утриманні неповнолітнього брата. У процесі роботи до неї не було ніяких зауважень.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

17. Селінова працювала старшим економістом на підприємстві. Через деякий час адміністрація підприємства заявила Селіновій, що її посада скорочується у зв'язку із зменшенням обсягу роботи і виконання її обов'язків буде покладене на економіста. Селінова заперечувала проти її скорочення у зв'язку з тим, що у штатному розкладі на наступний рік передбачається її посада, крім того, адміністрація підприємства не запропонувала їй іншу посаду.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

18. Працівник магазину Казарінов систематично спізнювався на роботу. Один раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 6 січня і винесла догану. В інший раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 20 січня і після цього звільнила Казарінова за систематичне невиконання посадових обов'язків.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

19. Бухгалтер підприємства Анісімова була звільнена внаслідок виявленої невідповідності її займаній посаді внаслідок недостатньої кваліфікації. При розгляді цього звільнення у суді з'ясувалося, що Анісімова

дійсно працювала бухгалтером, мала відповідну освіту, але в процесі своєї роботи систематично здійснювала помилки, на які звертала увагу адміністрація і виносила їй неодноразово дисциплінарні стягнення шляхом видання наказу по підприємству.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

20. Бухгалтер підприємства Каляєва була звільнена за систематичне невиконання своїх посадових обов'язків. У наказі про звільнення її з роботи відмічалось, що Каляєва виконує свою роботу з грубими помилками і ці помилки прийняли систематичний характер. Адміністрація постійно вказувала на ці помилки і попередила Каляєву, якщо вона буде у майбутньому так працювати, то її буде звільнено з роботи. Каляєва звернулася до адміністрації підприємства із проханням скасувати наказ про звільнення її з роботи, поновити її на роботі та сплатити за час вимушеного прогулу у зв'язку з тим, що за увесь час її роботи на підприємстві по відношенню до неї не виносилося ні одного дисциплінарного стягнення.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Каляєвої ?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю// Відомості Верховної Ради. – 1971. - № 50. - Ст. 375.
2. Закон України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. // Відомості Верховної Ради. - 1991. - № 14. - Ст.170
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995.- № 17. - Ст.121.
4. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р. // Відомості Верховної Ради. - 1998. - № 34. - Ст.227.
5. Закон України «Про колективні договори та угоди» від 01.07.1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. - № 36.- Ст. 361.
6. Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 року// Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №32. - Ст.171.
7. Про трудові книжки працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1993 р. №301 Законодавство України про працю: Збірник нормативно-правових актів. – Х.: Одисей, 2004. - 848с.

Порядок припинення трудового договору

Перед вирішенням задач необхідно розглянути наступні поняття:

Припинення трудового договору із ініціативи власника. Припинення трудового договору із ініціативи за згодою сторін. Оформлення звільнення з роботи. Трудові книжки працівників.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті :

1. Підстави припинення трудового договору.
2. Припинення трудового договору із ініціативи працівника.
3. Виплата вихідної допомоги при звільненні.

Завдання

1. Бухгалтер підприємства після звільнення з роботи отримала трудову книжку своєчасно, але розрахунок при звільненні з нею був здійснений не у день звільнення з роботи, а через деякий час. Адміністрація підприємства пояснювала це тим, що після звільнення її з підприємства змінився склад бухгалтерії, нікому було здійснювати розрахунки із працівниками, крім того на цей період часу були відсутні кошти на рахунку підприємства. Бухгалтер не звернула увагу на аргументи адміністрації і вирішила звернутися до суду.

Які порушення Ви знайшли у цій задачі? Як Ви вважаєте, які дії є законними: дії адміністрації чи бухгалтера?

2. Розіна подала заяву про звільнення 6 січня. Однак 15 січня вона подала на ім'я адміністрації нову заяву, в якій просила анулювати її заяву від 6 січня у зв'язку з тим, що її обставини змінилися і прохала залишити її на посаді. Однак адміністрація підприємства, не звертаючи увагу на другу заяву, звільнила її з посади 18 січня.

Який порядок припинення трудового договору із ініціативи працівника? Чи мала адміністрація підприємства право звільнити Розін? Якщо так, то на яких умовах?

3. Працівник підприємства у зв'язку із загостренням у нього захворювання звернувся із заявою до адміністрації із заявою: або перевести його на іншу роботу або звільнити його з роботи за особистим бажанням. Адміністрація підприємства видала наказ: «звільнити його за особистим бажанням».

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

4. У зв'язку із реорганізацією, яка проходила на підприємстві із двох відділів був сформований один відділ і внаслідок цих дій скорочувалася посада, яку займала протягом двох років Ананьєва. Адміністрація підприємства з метою працевлаштування Ананієвої запропонувала їй перейти на іншу посаду і при цьому зберігався її посадовий оклад. Однак Ананьєва відмовилася від такого переведення на іншу посаду, так як вважала, що їй необхідно було запропонувати більш вищу посаду, яка була запропонована іншому працівникові.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Ананієвої?

5. Селінова була звільнена з роботи за скороченням штатів. Профспілковий комітет дав згоду на її звільнення. Однак Селінова заперечувала проти звільнення з роботи, бо вважала, що вона має переваги перед іншими працівниками, щоб залишитися на роботі : вона є студенткою вищого навчального закладу і має на своєму утриманні неповнолітнього брата. У процесі роботи до неї не було ніяких зауважень.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

6. Селінова працювала старшим економістом на підприємстві. Через деякий час адміністрація підприємства заявила Селіновій, що її посада скорочується у зв'язку із зменшенням обсягу роботи і виконання її обов'язків буде покладене на економіста. Селінова заперечувала проти її скорочення у зв'язку з тим, що у штатному розкладі на наступний рік передбачається її посада, крім того, адміністрація підприємства не запропонувала їй іншу посаду.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

7. Працівник магазину Казарінов систематично спізнювався на роботу. Один раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 6 січня і винесла догану. В інший раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 20 січня і після цього звільнила Казарінова за систематичне невиконання посадових обов'язків.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

8. Бухгалтер підприємства Анісімова була звільнена внаслідок виявленої невідповідності її займаній посаді внаслідок недостатньої кваліфікації. При розгляді цього звільнення у суді з'ясувалося, що Анісімова дійсно працювала бухгалтером, мала відповідну освіту, але в процесі своєї роботи систематично здійснювала помилки, на які звертала увагу адміністрація і виносила їй неодноразово дисциплінарні стягнення шляхом видання наказу по підприємству.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

9. Бухгалтер підприємства Каляєва була звільнена за систематичне невиконання своїх посадових обов'язків. У наказі про звільнення її з роботи відмічалось, що Каляєва виконує свою роботу з грубими помилками і ці помилки прийняли систематичний характер. Адміністрація постійно вказувала на ці помилки і попередила Каляєву, якщо вона буде у майбутньому так працювати, то її буде звільнено з роботи. Каляєва звернулася до адміністрація підприємства із проханням скасувати наказ про звільнення її з роботи, поновити її на роботі та сплатити за час вимушеного прогулу у зв'язку з тим, що за увесь час її роботи на підприємстві по відношенню до неї не виносилося ні одного дисциплінарного стягнення.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Каляєвої ?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю// Відомості Верховної Ради. – 1971. - № 50. - Ст. 375.
2. Закон України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. // Відомості Верховної Ради. - 1991. - № 14. - Ст.170
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради .- 1995.- № 17. - Ст.121.
4. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р. // Відомості Верховної Ради. - 1998. - № 34. - Ст.227.
5. Закон України «Про колективні договори та угоди» від 01.07.1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. - № 36.- Ст. 361.
6. Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 року// Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №32. - Ст.171.
7. Про трудові книжки працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1993 р. №301 Законодавство України про працю: Збірник нормативно-правових актів. – Х.: Одисей, 2004. - 848с.

Робочий час і час відпочинку

Перед вирішенням задач необхідно розглянути наступні поняття:

Поняття робочого часу. Види робочого часу. Режим робочого часу. Оплата робочого часу. Час відпочинку.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті:

1. Скорочений робочий час та порядок його встановлення.
2. Неповний робочий час та порядок його встановлення.
3. Ненормований робочий час та порядок його встановлення.
4. Надурочний робочий час та порядок його встановлення.
5. Закон України «Про відпустки».

Завдання

1. Працівників підприємства Сізова та Сухова їх керівник залишив для виконання важливої роботи (ремонт автоматичної лінії), на якій повинні були працювати з ранку 16 чоловік. Але як з'ясувалося потім, бухгалтерія підприємства відмовилася оплачувати цю роботу у зв'язку із відсутністю необхідних документів для оплати (був відсутній наказ по підприємству і не була отримана згода профспілкового комітету про роботу у надурочний час).

Сізов та Сухов вирішили звернутися до комісії з трудових спорів з метою вирішення питання оплати за роботу у надурочний час.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Яке може бути винесене рішення по цьому питанню?

2. Ананьєва звернулася до адміністрації підприємства із проханням розглянути питання про переведення її на режим роботи із неповним робочим часом. Адміністрація підприємства відмовила їй у цьому. Ананьєва звернулася до комісії з трудових спорів з метою вирішення цього питання.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Яке може бути винесене рішення по цьому питанню?

3. Від працівників одного із підприємств надійшла скарга до прокуратури із приводу законності наказу керівника підприємства, згідно з яким встановлювався робочий час на підприємстві тривалістю 8 годин 20 хв. при п'ятиденному робочому тижні.

Який порядок встановлення робочого дня при п'ятиденному робочому тижні? Чи є законним наказ керівника підприємства?

4. Працівникам підприємства відповідно до колективного і трудового договору був встановлений п'ятиденний робочий тиждень і був встановлений робочий час із 8-00 до 17-00. Однак керівник одного із відділів бажав, щоб працівники його відділу працювали після закінчення робочого часу без оплати і своєчасне закінчення роботи працівниками розцінював як недостатньо успішне виконання роботи.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії керівника відділу? Яке може бути винесене рішення по цьому питанню?

5. Працівникам бухгалтерії було запропоновано залишитися після роботи на 3 години для виконання важливої роботи (необхідністю здачі річного звіту). У той день робота закінчена не була і працівникам бухгалтерії було запропоновано залишитися після роботи на наступний день ще на 2 години. При видачі працівникам заробітної плати за минулий місяць робота у надурочний час врахована не була. Адміністрація підприємства при розгляді цього питання дала пояснення працівникам бухгалтерії, що оплата за роботу у надурочний час врахована не була у зв'язку з тим, що у бухгалтерії була не дуже добре організована робота.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Яке може бути винесене рішення по цьому питанню?

Рекомендована література:

1. Кодекс законів про працю// Відомості Верховної Ради. - 1971.-№ 50. - Ст. 375.
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. // Відомості Верховної Ради .- 1995.- N 17.-Ст.121.
4. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р. //Відомості Верховної Ради. - 1998. - № 34. - Ст.227.
5. Закон України «Про колективні договори та угоди» від 01.07.1993р. // Відомості Верховної Ради. - 1993. - № 36. - Ст. 361.
6. Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 року// Відомості Верховної Ради України. - 2001. - №32.-Ст.171.
7. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. зі змінами та доповненнями.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Основи цивільного права	5
Суб'єкти цивільних правовідносин.....	5
Юридичні особи як суб'єкти цивільного права.....	6
Договірні та не договірні зобов'язання.....	9
Право власності.....	11
Основи трудового права	11
Поняття, сторони та зміст трудового договору, порядок його укладання.....	13
Порядок припинення трудового договору.....	18
Робочий час і час відпочинку.....	21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки для вирішення практичних завдань з дисципліни «Правознавство» для студентів 1 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» та напряму підготовки 6.020107 «Туризм». Укл. Євтушенко М. В. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 24 с.

Укладач: Марина Вікторівна Євтушенко

Редактор: М.З. Аляб'єв

План 2009, поз 454 М

Підп. до друку 14.12.2009	Формат 60x84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн-друк.арк. 1,4	Обл. – вид. арк.1,6
Тираж 50 прим.	Зам. №	

61002, м. Харків, вул. Революції, 12
Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, м. Харків, вул. Революції, 12